

J 2409

Duue hallital.

Amerika kirjniku Bret Harte kõige
uuet ja ilusam jutustus.

Wabast eestistatud:

E. W. Franzdori.

Wiljandis.

A. Peet'i trükk E. W. Franzdori'i katal Narwas.
1902.

2409

J

Õune hallital.

Amerika kirjaniku Bret Harte kõige
uuem ja ilusam jutustus.

Wabalt eestistanud: E. M. Franzdorf.

RAHVUSRAAMATUKOOL

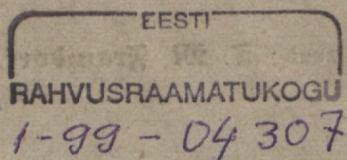
Wiljandis.

Trükitud A. Beet'i kirjadega, E. M. Franzdorf'i tulul Narvas.
1902.

1902

2008

Доволено Цензурою. — Юрьевъ, 1. декабря 1901 г.

I.

Kell löi neli.

Oli kõige palavam juwe aeg. Põletawad päikese kiired tungisiwad läbi palkude ja suurte, hiigla männalatwade alla. Dhk oli raste ja rufuw. Walge linasest riidest koku pandud palatka kiirgas päikese paistusel; kirkad, labidad ja mäekaewanduse kirwed oliwad päikese kiirtest nii tuliseks küetud, et palja käega nende külge wõimata puudutada oli.

Säärasel palawal päewa ajal istusiwad wiis tullakaewajat „Ewrika“ seltsist, ühe tugewa männa all, mängisiwad kaarta, põletasiwad piipu ja ootasiwad, millal päikene madalamale ja ilm jahedamaks läheks. Kord korralt kargas üks ja teine maast ülesse, jooksis edasi tagasi, pekkis kätega õhku ja langes wäsinult, higist nõrretawalt maa pääle maha.

Säärased gimnastika harjutused pidada päikese nõrgastuse ehk löögi wastu mõjuma.

Praegu oli üks neist wiieft istujast jällegi püsti karganud ja kirjendas:

— Ah, ah — jällegi on wee ämber tühi!
Mitte tilkagi ei ole temasse järele jäänud!...

Ka teised küllitajad oliwad püsti farganud
ja wahtisiwad tumma tuimusega rääkija otsa.
Siis heitsiwad aga uueste pikali, kui ei puutuks
see nendesse, et wegi otsa on saanud.

— Kesse kõige wiimaks wee järele käis?—
küsis nendest kõige wanem.

— Mina, — vastas üks felttimeestest uni-
felt, kuna ta waemakski ei wõtnud, oma pääd
liigutada, ehk ülesse tõusta — ja kui keski seda
ei usu, see ei puutu minusse — aga mina teist
lorda küll siina kuuma ahju ei lähe!...

Ta waitis, olgu pääle et ka tedagi tuline
jänu piinama hakkas.

— Siis tõmmame õnne, kelle lord minna!
lausus wanem, kondikesi taskust wälja wõttes.

Ta ilma pitkema wiiwituseta kukkusiwad kon-
dikesed mööda muru laiali.

Viisk langes ühe punase põikse nooremehe,
Pakarti pääle.

— Üks ta kõit, — lausus liisualune maast
ülesse tõustes ja ämbert kätte wõttes. — Ma
ei tea, aga ju nüüd lööwad nagu minu filmade
ette ühed punakad ja siis jälle mustakad täpped
ja seni kui ma üle selle tulise liiwa nõlwa, kuni
fenna hallikale alla saimun,... kes teab, mis
juhtub... wõib olla et teie siis siin jällegi ilma

weeta istuma piate... Ma ei räägi mitte, et ma ehk wee järele minna ei taha, ehk kardaks — ei, aga et ehk teie... küll ma...

Anna ämber feie!... hõistas üks tugew pika kaswuga noor mees, maast ülesse karates — mina lähen, ega muidu läbi ei saa.

— Waat kus on mees!... Tuline tubli hing!... hõiskaswad seltsimehed, läbi segi, kuna Dafart uuesti muru pääle maha lastis.

— Ehk sina küll palwemees ei ole, ega paganaid ümber ei pööra, sõnas Dafart, — aga Sumala eest säärane kangelase tegu! Naad Brei on enam kui nende misjonäride wahmus. Et ole tõsi mu wennad?..

Kuid keski ei laasunud selle pääle sõnagi.

Ka Dafart waitis.

Brei tõmmas aga ämbri ja kadus seltsimeeste filmist puude warju ära.

II.

Tema tee ei olnud mitte lühike. Tal tuli pääle mäna metsa kaunis tükk maad weel lagetat liiwast kõrbet, kuni järsku alla minewa kalju serwani kääu.

Suba metsas oli ta mõned suured ja laiad sõnajala taolised kaswud katkunud, omale kübara külge finnitanud, nii et põletawad päikese kiired

tema õlasi, kaela ja nägu kõrgetama ei pääsnud. Ta nii ehitatud astus ta suure postmaanteele wälja. Ta pidi pääle saja sülla mööda põletawat, kaljudest ümberpiiratud, küpsawat päikese paistust, seni kui kitsa, käänlise jalgteeni, mis alla orgu läks, minema, et säält hallikast külma ja karastawat wett ülesse tuua. See oli tükk rasket ja piinawat tööd, kuid meie Naad Breile oli see kui lapse mäng; tema, kui ta ta seltsimehed pidiwad wiis kuni kuus korda päewas seda teed mööda alla ja ülesse käima, kuid nii põletawal tunnil — oli see igaühele kardetaw ja raske töö.

Õnnelikult oli Brei alla minewa tee juurde jõudnud. Ta istus esimese alla minewa astme pääle maha, pühkis silmi tolmuft ja hingas sügawaste alt ülesse kerkawat, karastawat õhku sisse. Kui ta seda ju küll oli teinud, wõttis Brei jällegi ämbri ja hakkas ettewaatlikult, käega kaswudeft kinni hoides, alla sammuma. Aga see oli see kõige raskem, hädaohtlikum ja kardetawam käik; sest üks eksw, waaruw samm, üks ainus käe liigutus — ja ronija oleks siit tuhandate jalgade kõrguselt kaljult alla kuristikusse, nende roheliste mäna latwade pääle kui kuul alla lendanud.

Kuid Sumal ja Naad Brei ettewaatus oliwad teda hoidnud. Õnnelikult oli ta hallikale

jõudnud, õnnelikult selle raske tee ära käinud ja nüüd pani ta ämbri kõrwale, lastis omad mõlemad käed hallikasse pesi oma filmi, pääd, kaela ja jalgu selle karastawa, elustawa külma weega ja jäi sinna tüfiks ajaks istuma.

Smelik õnnestaw tundmus täitis ta rinda. Ta pigistas oma filmad pooleli kiuni ja waatles oma ümbrust. See oli üli tore. Igalt poolt tõstiwad järsud kaljud oma pääd taewa poole, eemalt — kaugelt, tema jalgade alt paistis ütlemata kena roheline männa latwade wall tale vastu; sääl kurustiku pääl — sääl keerutas üks kull ja waritses oma saati.

Sa säält — ülewelt, kuuldus hobuste jooksu müdinat; ta teadis, et sel tunnil posti-, kui ta reisijate wanter siit mööda sõidab, teadis, et nii mitmed sõitjad nüüd warfi, seie männa metsa jõudes, sõiduriista päält maha tulewad ja jalgfi mööda rohelist muru edasi sammuwad.

Tume hobuste kabjade müdin kadus; Naad Brei tõusis püsti, haaras ämbri, et seda külma weega täita. Kuid selsamal filmapilgul sadasiwad eemalt tee poolt kaljudelt peened kiviakesed, prügi ja praht alla, ja enne kui ta osjast aru hakkas saama, langes mingi raske kogu tema pääle ja seefuguse suure jõuuga, et Brei kui pilliroog tema raskuse all maha murdus. Ta meelemõistus oli kadunud — ainult seda juutis ta weel

arwata, et kameli loormad mööda teed olivad läinud, millel jahukotid pääl mõisiwad olla ja et üks neist kottidest kuidagi moodi kameli seljast lahti oli pääsenud ja mäest alla weerenud ning teda oma alla matnud! . . .

III.

Kui kaua tema sääl mõis lameda, seda ta ei teadnud.

Wõib olla, et küll mitte wäga kaua, sest kui tema selle iseäraldase raskuse surumisel — kukumisel — maha oli langenud, oli tema nägu just alla poole juhtunud ja käed külma hallika wee sisse wajunud. Ta käed, mis hallika karastawas wees juba külmetama olivad hakkanud, olivad ka tema meelemõistusele tagasi kutsunud. Ta tundis korraga kõigis oma keha jagudes hirmust külma.

Ta ärkas selles tundmuses, et tal külm oli; sei aga ka aru, et teda mingi raskus selja pääl rõhub; kuna tema pää, silmad ja õlad ühe pehme riide sisse olivad mässitud. Suba hakkas ta aimama, et see kukuw raskus mitte mõni jahu wõi wilja kott ei wõinud olla, waid et see mingi muu asi ehk olewus pidi olema.

Ta wõttis kõik oma jõuu kokku ja püüdis end sellest raskusest wabastada, ühtlasi aga ka

oma pääd sellest riidest, mis teda kui kotiga kat-
tis, wälja päästa. Ja selles rabeluses juhtus
tema külm käsi ühe teise käega kokku! . . .

Siis oli see inimene, kes tema pääl lames?!

Ja wistist.

Inimene pidi ta olema, sest ega loomal
ju kätt ega sõrmi ei ole

Ja ta tundis, et see käsi, mis tema omaga
kokku puutus, sellejama olemuse oma pidi olema.
mis teda oma alla rusus.

Naad Brei rabeles, käänas ja wäänas end
edasi ja tagasi. Siin sai ta aga aru, et tema
kõige jelle koormaga kuristiku poole edasi nihkub!

Hirmu ja ahastuse tundmus kivistas teda
ühelks minutiks elutaks tombuks.

Kui wõimalik wõib olla, et ta, end wa-
bastada püüdes, kõrgelt katju serwalt alla wõib
kukutada; end, ja enesega ka jeda koormat, mis
teda weel praegu kinni piab?!

Ta ihukarwad tõusiwad, seda mõeldes, püüsti.

Siis käänas ta aga kõigest jõuust ja tema
pää tuli sellest imelisest riidest wälja, ta filmad
saiwad jälle walgust näha ja tema kõrwal seisis
üma liikumata ime ilus, noor ja furnu kahwatu
naesterahwas.

Temake näis minestuses olewat, kuid siiski
oli Naad Brei külm käsi teda nagu elustanud,
sest ta paljad olad hakkasiwad tramplikult wäri-

jema, filmakefed löiwad lahti ja waatafiwad ümberringi.

Ta fiin jäiwad nad korraga tema pöäle piatama, kaua, kaua piatama. Siin aga püüdis ta naesterahwalise õrna naeratuslega oma õlasid, kui ka jalgu, alla langewa riietega, finni katta. See oli keegi kõrge kaswuga ilus neiu, suurte, selgete, hallide filmadega ja ime kena rooja suukefega, millest ime walged ja terwed hambad wälja paistfiwad. Temal oliwad peened, kallid, siidiriided seljas; mis küll nii mitmest kohast lõhki oliwad káristatud, — kuid siiski wõis aimata, et see haritud ja peenemast seisuse kihist elukas oli.

— Mis see on. . . mis on juhtunud? . . .
lausus tema kergesti punastades.

— Nagu armata, olete teie ülewelt alla kukkunud. . . wastas Brei naeratada püüdes.

— Säält?! . . . Tee päält?! . . . Kordas temake ja püüdis oma mõtteid koguda.

Ta waatas ülesse.

Siis aga waadates, kus ta istus ja selle pääle weel alla poole, kus määratu sügawuse suu talle wastu aegutas. Ta nägu, mis alles nüüd oma harilist karwa oli awaldama hakanud, muutus uuesti furnu karwaliseks, huuled löiwad wárisema. ta tuetas end kindlaste wastu kalju seiná, mis ta seljataga seisfis.

— Ja; — lausus ta iseeneses. — Wõib

olla, et see nii oligi... ma mäletan, et ma väga selle kuristiku serwa pääl käisin ja... kuttusin!..

Pääle selle käanis aga end Naad Brei poole ja küsis:

— Sa kui teie seie tulite, siis olin ma siin juba pikali maas?..

— Mina?!.. Mina... algas Brei kohudes, ühtlasi aga ka häbenedes — mina olin ju enne siin ja... ja ma püüdsin teid langemises takistada!..

Seda üeldes pidi ta aga iseenele pääle wi-
hastama; sest waewalt oli lause lõpul, kui noore
neiu uuriw pilk üle waele, kahwatanud ja koh-
metanud Naad Brei näo käis. Ta nägi küll, kuidas
Brei üleni puru ja prügiga kaetud oli, kuidas puu-
lehed ja oksad tema õlasi ja kaela katsiwad, kuidas
järgikrae katki oli käreistatud ja otja ees suur muhk!

Uuesti liikusiwad neiukeste huuled ja ta õhtas:

— Mu Sumal, mis on juhtunud?!.. Ma
tahetsen nii väga, — aga ma ise ei ole selles
mitte süüdlane? Ma usun, et teie weel rohkem
haiget olete jaanud?..

— Ei!.. wastas Brei ruttu. — Aga teie,
— kas teie siis koguni wigata jäite?!.. Kuf-
kumine ja põrutamine oli ju väga järsk?!..

— Minul ei ole, tänu Sumalale, mingit
wiga!.. lausus neiu ja tõusis üles, kus juures
ta lähedal kaswawast pöödsast kinni haaras.

Tema soowis tale kätt ulatada, kuid neiuke ei näitanud seda tähelegi panewat.

— Aga fiiski, — lausus temake ülesse waa-
dates; — Mis nad ootawad, kui minu järele ei
tule?!.. Oh nad on ju mind kohe puudu leid-
nud ja siis piakswad ka otsima, ah mislugune
meelepaha!

— Teie arwate, et teid puudu leitakse?!
küsis Naad Brei hooletult.

— No muidugift, — wastas neiu ägedu-
sega, — nad piawad ju seda tegema!... Kas
teie siis sellest aru ei saa?... Ma tulin sõi-
duriistast wälja, et jalgsi mäe-rinnakust ülesse
minna. Oli hirmus palaw ja lämmastaw, Ma
sammusin väga kuristiku ääre pääl, libistasin
ja kukkusin teie alla!... Kas teie ei kuulnud,
ehk on mind hüütud?... Ega teie ise appi ei
ole hüüdnud?...

Mister Brei ei julgenud tunnistada, et ka
temagi wast praegu meelemõistusele oli wirgunud.
Ta püüdis naeratada. Neiu aga waatis uuesti
ümber; ta filmad jäiwad jällegi aegutawa ku-
ristiku pääle piatama, ta kahwatas uuesti ja
istus kalju nuka pääle maha.

— Eubage, ma ulatan teile wett, — lau-
sus tema wiimaks osawõtlikel toonil, — see ka-
rastab ja kosutab teid.

Ta lastis omad filmad ümberringi käia,

tuid kuskilgi pool ei punitunud tale pudelit ei ka klaasi filma. Kuttu ja ettevaatlikult täidis ta ämbri uuesti weega, astus julgel sammul neiu ette ja hoidis seda nii, et ta säält seeft juua sai. Pääle joomist tõmbas neiuke ninarätiku, fastis selle otsakeje wette ja hakkas oma filmi tolmust ja prügist puhtaks õeruma.

IV

Kui ta sellega walmis oli, tõusis ta püsti, nägi oma pää kohal põõsa taga oma wäikest tuhwlit rippumat, sirutas käe, wöttis selle ja pani jalga.

— Alga kuidas nüüd siit wälja saada?... küsis ta järsku ja põnewalt Brei filmi wahtides.

— Miks te' appi ei hüüa?

— Ma tahtsin praegu teile seletama hakato, et kui teie juba sugupärast puhkanud olete, et siis meie sedasama teerada mööda, kust mina seie tulin, ka ülesse hakkaksime ronima, — sõnas noor mees painduwa, pehme häälega. —

Kuid see näis weel rassem ülesanne olewat, kui üksi alla ja ülesse käia. Ka naesterahwas oli sellest kitsikusest aru saanud — sest tema rinnast tungis jügow ohkamine ja ta istus uuesti rohu pääle maha.

— Kas teist teed mitte ei ole? küsis ta.

— Mitte mingisugust! . .

— Aga kuidas teie siis seie saite? . . päris temakene oma suurte selgete filmakestega Brei otsa wahtides. — Ja mikspärast teie seie tulite? . . lissas ta kaunis waljuste juurde.

 — Ma tulin siit hallikast wett wiima, — wastas Brei julgemaks saades, otsekoheselt. Tale tuli ka üks muinasjutukene, ühest samasugusest hädaohtlikust äpardusest meelde ja, naeratamat nagu tehes, lausus ta:

— Kas teate, kuidas Tshet ja Tshilli? . .

— Mis see tähendab? . . wastas neiu peaaegu kurjal toonil.

— Tshet ja Tshilli — see on üks muinasjutt; ma mäletan, kui weel wäikene poisikene olin, et siis Tshetist ja Tshillist nii lauldi:

„Tshet käis ikka wett toomas
Kaewul, sääl ta Tshillit nägi joomas. —
Sellest päewast enam Tshet wett ei toonud
Dli aga ühtelugu nagu joobnud“ . .

Kindlolt, peaaegu kurjalt püüdis neiu rääkija otsa wahtida, siis aga asus ime pehme, julaw naeratus ta huulile ja ta käänas oma pää teisele. Kuid siiski ei jäänud tema filma eest see naeratus warjule ja sellest julgustud, lausus ta waiksel toonil.

— Ka mina ei wõi arwata, mis juhtunud on! Esialgu arwasin, et minu pääle mõni kraami

paat, jahukott jne. on langenud; — teie teate küll, et siin kamelite ja eeslite seljas kraami edasi tagasi weetaks; ja ma arvasin et mõni säärane nüüd minu seljas lasub, seni kui. . .

Maeru juga oli neiu huulilt kadunud.

— No ja siis? . . küsis ta kärehtumalt.

— Siis puutus aga inimese käsi ja see oli teie käsi, minu pihku. Ma arvan, et ma teid küll ehk ehmatasin; sest et minu käsi külm ja märg oli, see oli hallikasse juhtunud! . .

Siin punastas neiuksene ära kui wäht ja mõtles: siis oli tema ju üleweel, oli meelemõistusel ja erewel! . . Ja siin pani ta alles tähele, et neiuksese kohwta — jaki — warrukas üleni lõhki oli, mis aga siiski juba ühe nõõpnõelaga kinni oli pandud; millal neiu seda teinud oli — see jäigi temal teadmataks! . .

— Kuid siiski olen ma wäga rõõmus, et teie mitte selle koti tukkumise läbi weel suuremat häda ei saanud, kuid muidugi te saite; lausus neiu kelmlise naeratusega.

— Ja, — lausus tema lihtsalt, — Ka mina olen nii wäga rõõmus, et meie asi kõik nii õnnelikult pidi lõppema! . . .

Ta ei wastanud, waid jäi vaikselist istuma; kuna ta silmaksed ülesse minewat teerada uuriswad.

Siis jäi ta kuulatama.

— Ma arwan hääli kuulwat? . . . lausjus ta natukse aja pärast üles tõustes.

— Kas soowite, ma hõiskan? . . .

— Ei! . . . vastas neiu ruttu. — Ütle-
site ju teie, et see ilmaasjata waew olla ja et
fiit üht teist teed mitte wälja ei käi! . . .

— Ma wõin küll ees minna ja abi tuua ;
kas mõni tool wõi köis, et teid fiit ülesse tõm-
mata ; sõnas Brei kuuldawalt.

— Sa jätate mind üksienda seie? . . . rääkis
tema aegutawa kuristiku poole waadates. —
Ei, ma tänan teid selle eest. . . Sest enne kui
teie tagasi jõuate, wõin mina aga juba selle kiwi
päält sinna alla kukkuda! . . . Su praegu tunnen
ma, et mind kui mõni saladusline wägi sinna
alla poole kisuks! . . . Do, see oleks hirmus, oleks
kole olema? . . . Ei, parem katsume nüüd koke
fiit wälja pääseda! . . . Ma ei saa enne mitte
rahu, kui jälle säääl ülewel ei ole. . .

Ta tõustis pikkamisi ülesse, kohendas oma
riideid, waatas alla sügawusse, siis ülesse kalju
kalda poole. Kui ta oma lõhkist käist ja kortju lit-
jutud kraet seadis, siis lehwis imelik õrn häbi-
puna üle ta neiu-iluja pale. —

V.

Nad waitisiwad.

Ritja teeraja poole astudes: lausjus neiu.

— Siin on aga nii väga kitsas, et wae-
walt üksainus edasi saab; kuid mina ei suuda
ainust minutitki ülfinda oma jalal seista! . .

Tema waatis uurimalt tale filmi.

— Meie läheme üheskoos ülesse, kuid teie
piate kalda ehk kuristiku poole hoidma! . . .

— Kuristiku poole? . . . kordas neiu hir-
munult. — Ei, siis libisen ma kohe alla!

— Seda ei pia teie mitte kartma, — lau-
sus Brei kindlal toonil; — mina tahan teid kinni
hoida! . . . Dodake, waat nii, niimoodi saame
üheskoos ülesse! . .

Tema wõttis oma õlal rippuwa nõõri, sidus
selle ühe otsa oma wöö rihma külgi ja ulatas teise
neiu kätte.

— Kuidas armate, wõite sellest ka kowaste
kinni hoida? . .

— Tõesti, ma ei tea mitte! . . lausus tema
hooletult — Aga mis siis, kui ma alla kukun?!

— No oodake siis! . . Kas see wöö, mis
teie ümber on, ka küllalt vastu pidaw on? . .

Siin juures näitas Brei neiuksese kollase
rihma pääle, mis temaksese peenikest kehja ümbritses.

— Do, muidugi! . . lausus wiimane ela-
walt. — See on küllalt kindel; ta on ju nahkne!

Ettewaatlikult ja õrnalt sidus ta nõõriku
ühe otsa neiuksese wöö külge kinni; ja niimoodi
oliwad nad kahekese nüüd ühte, ehk kokku siotud.

Wahel nende wahel wõis waewalt üks jalg maad olla.

— Ja, nii on palju kindlam! lausus neiu kelmlise naeratusega.

— Ja kui nüüd mina alla piaksin kukkuma, — siis kukute teie minuga ka ühes!.. Dlete jelle pääle ka mõelnud?!..

— Dlen, lausus temakene omal ladusjal häälel, — siis oleme tõesti kui Tshet ja Tshilli! Nad astusiwad edasi.

— Nüüd pian mina teie käre alt kinni wõtma, mitte teie minu käre alt! naeratas noor mees neiukehe kaendla alt kõwaste kinni hakates ja teda oma lähedale tõmmates.

Kohe esimeste hommude juures ei tundnud neiu sugugi ama jalgu maha puutuwat; ta tundis aga kuidas noore mehe käsi ja õla teda kui „takkutorti“ maast ülesse tõstiwad ja mööda järskulisti teerada ülesse kandsid; kuna noor mees ise end aga ojawalt wastu kalju seinatuetas ja kiiresti ülesse poole tõttas.

See julgustas neiu wäga. Ku temake proowis juba, kui laiem koht tuli, oma ime wäike-seid jalakefi kaljutrepi pääle tuetada, kus juures ta oma kandjale mõne kiitwa sõna lausus.

— See on minul ju ammu harjunud amet; ma pian siit alt ämbri täis wett nii ülesse kandma, et temast tilkagi maha ei kuku.

See ei meeldinud neiule mitte. Pidi siis temale ta niisugune olema, kui ämbri täis wett?

Järsku wabastas ta end noore mehe käest, kuid libises ju teise sammu astumisel ja olekski alla sügawusse weerenud, kui noor mees mitte temast õigel ajal ei oleks kinni saanud haarata ja teda, ümbert keha kõwaste kinni hoides, wastu end surudes, kalju najale ei oleks tuetanud.

Nad naersiwad mõlemad südamliselt.

— Aga sel korral oleks teie ikkagi ämbri wett maha pillanud?.. lausus neiu ära punastades ja end tase noore mehe kätest wabastades.

— Mitte maitugi! — wastas noor mees wahwaste; — weeämber ei oleks sugugi minu käis waarunud, ega mulle kangekaelselt wastu hakkanud; tema oleks sõnakuulelikult minu käe otsas rippunud ja ühes minuga ta ülesse kalju pääle rännanud!..

— Muidugi mõista!.. lausus neiu, — ja sellepärast ei oleks tema ikkagi mitte midagist enam ega vähem olnud — kui aga jeesamane — weeämber!..

VI.

Waiķides sammusiwad nad edasi. Aga mida kõrgemale nemad jaiwad, seda hākilisemaks ja järsemaks läks tee. Brei oli sunnitud, fiin ja

sääl ühe ja teise puuokjast, kaswust ja wõsust
linni hakkama, et mitte oma tasakaalu kaotada
ja ülemelt alla kukkuda. Korraga jäi neiuks
seisatama ja lausas:

— Kuhu! . . kas kuullete? . .

Ka Brei jäi seisma ja hakkas kuulatama.

Temalt kaugelt oleks nagu häälitsejusi kuulda
olnud.

See häälitsejuse hädaldus näis nagu lähe-
male tulewat; wahete wahel oleks nagu ühte
nime hüütud ja see oleks nagu „Ewgenia“ tale
kõrwa kostnud.

„Ahha, siis kutsutakse teda „Ewgeniaks?““
mõtles noor mees iseeneses.

— Kas mina wõin nüüd ka wastu hüüda?
küsis noor mees.

— Veel mitte! wastas neiu. — Kas kal-
las weel kaugel on?

Korraga käis imeline tundmus noore mehe
rinnast läbi, tundmus, kui oleks ei tea kui suur
õnn tale osaks saanud. Wõib olla, et see tund-
mus sellest tärkas, et tema kaitsealune nüüd, kus
tema kätte tagaotsijad lähedal, weel mitte nendele
wastust ei joowinud anda; wõib olla ka sellest,
et noor neiu end nii usaldawalt ja truult tema
rinna najale oli heitnud — ja wõib ka olla, et
see ehk nende mõlemi esimene armastuse hääleke
oli, mis jeni waitinud, nüüd aga enesest ka elu-

märki püüdis anda — võib jee kõik olla — kes kõiki asju teab?

— Minult mõned sammud! lausus wiimaks noor mees tõsiselt noore neiu filmi waadates ja kaunis kuuldawalt ohates.

— Siis piame selle lahti päästma! lausus neiu rihma pääle tähendades, millega nemad kokku olid siotud.

Selle juures aga puutusiwad nende käed nii väga sagedaste kokku. Ka paari! korral pääd, kus juures palawad wapustuse judinad üle noore mehe keha jooksiwad. Nende näod hiilgasiwad ja filmad särasiwad ühes iseäralises õnne tundmuses.

Noor mees püüdis midagi iseäraldast üelda, tahtis rääkida — aga ta ei leidnud kohaseid lauseid, ei sündimaid sõnu.

Wiimaks arwas ta siiski leidwat ja lausus:

— Olete teie kindlad, et siit ülesse poole minnes, enam mitte ei libise? Säääl ülemel on tee weel kitsam, rada järsem ja . . .

— Siis piate teie mind hoidma! hõiskas neiu iseäralise hääle kõlaga ja tõstis oma teise käe ülesse, et noor mees parem tema ümbert kinni mõiks hakata, kuna tema ke ise aga õrnalt selle sama käetefega noore mehe piha ümbert kinni hoidis.

Ja nii sammus noor mees oma, nüüd kõige kallimaks arwatud, koormakest süles kandes, ülesse

poole; ja oleks see tee ka ei tea kui pikk, foorem ei tea kui raske, — tema ei oleks mitte ära tüdinenud teda kandmast! Veel ühinesivad nende waljuste tufsuwad südametehsed teine teise najal, weel tundsidwad nemad teine teise õrna pigistust, palawat, aga nii mahedat, hingamise õhku, oma wastu õhetawaid põski käiwat ja siis — siis oligi sellele õnsale, kui ka küll kardetawale teele ots kätte tulnud; nad oliwad kuristikust suurele teele jõudnud!

Waewalt oli ta oma „koormatse“ nii õrnalt ja ettewaatlikult, kui seda tema karedad käed iganes juutsiwad, halja muru pääle maha pannud ja silmad üles tõstnud, kui ta eemalt, mäerinna- kult kahte meeste- ja ühte naesterahwast enese poole nägi alla tulewat.

Ta pööris end neiutse poole.

See oli aga oma lõhkise pihiku seljast ära tõmmanud, juuksed ja õlgse kübaratse korrale seadnud ja ootiski lähinejaid. Ka pani Brei tähele, et temake teel kaswawaid metsik wirti õisi oli katkunud ja neist paartükki oma rinnale pistnud.

— Mu armuline Sumal; kus sa ometi olid, Senja?! hüüdis naesterahwas lõõtsutades.

— Ewgenia, see on kuulmata kangekaelus! algas wanem meesterahwas. — Sina oled meid nii ära ehmatanud... oled postiwankri kinni pidanud, ja nüüd, nüüd on tema fiiski ilma meieta ära jõitnud!?. . .

— Senja, kuule siis: meie oleme find igalt poolt otsinud; räägi — mis on juhtunud? algas teine, noorem meesterahwas wennialise ofa-wõtmisega.

Ja et need küsimused enamaste ühel ajal oliwad Ewgeniale ette pandud, siis wastas ta ka nende kõikide pääle järgmiselt:

— Mäletate, kui meie siit mööda sõitsime, siis oli nii väga palaw ja mina sammusin siit poolt tee äärt mööda, kuna teie aga säält poolt läksite. Ma kuulsin aga hallika firinat, waatasin astusin fugu kõrwale, et seda üles otsida, wäär-dusin ja kukkusin alla. Siis tuli see noor härra (neiu näitas siis Brei pääle) tõstis mind üles ja aitas jälle siia tee pääle tagasi tulla.

Kaks meeste- ja naesterahwast pööriswad omad waated uudishimuliselt noore mehe pääle. Nende ees seisis väga noor ja näoakas pois, tal oliwad peened aga nii väga passiwad wuntsid, puhas ja peene näo karw, kulmu pääl wäikene werine haaw, lõhkise wanelisärgi ja walgete linaste püksitega, millede põlweotsad weel praegu hallika weest ja mudast märjad oliwad; läbi lõhkise särgi paistis walge ja peen ihunahk terasele filmale wastu. Nõnda seisid Brei kui kohane kulla-kaewaja kunagi nende uuriwate pillude ees paigal.

— Ehe, hm, meie oleme selle juhtumise kui ka abiandmise eest väga tänulikud! Mina, hm..

— Kas faksad mind tänawad? lausus Brei selmlise naeratusega.

— Kust kohast ja alla kuffusid? Kas sügawale ka? küsis noorem meesterahwas Emgenialt ega näinud Brei tähelegi panewat.

— Ei, mitte nii wäga sügawale, wastas noor neiu kogeldades ja pool paluwalt Brei pääle waadates.

— Tühi asi! sõnas Brei otjustawalt. — Meind oliwad natukene libisenud, wäerdunud ja kuffunud.

Siin piirasiwad kolm juurde tulejat neiu-tese oma kessele ja hakkasiwad ei tea mis, sellega pool kuuldawalt kõnelema.

Brei teadis küll, et siin just temast jutt on ja ta seisis ainult jelles arwamises weel siin paigal, et ta neiu-tese käest wiimist jumalaga jätmise waadet ära tahtis oodata. Ta kuulis selgesti, kui nad kõnelesiwad: — Sina teegi nii! Aga ei, teie piate seda tegema! — Ehk ei — laj' neiu-tese ise!

Ta selle kõige kenamaks lõpuks oli see, et noor neiu-tese nende kestelt wälja astus, röömuft ja õnnest hiilgawa näokeselega noore mehe ette astus, sellele oma wäikeft ja pehmet käekeft ulatas ja lausus:

— Minu isa, mistris Mejorjs, mu wend Harry Mejorjs ja minu tädikene, misjis Dobby,—

fõneles neiuke pikkamisi pääga igaihe poole kumardades — on kõik selles arwamises, et mina piaksin teile te waewapalgaks midagi andma ja teid siis oma teed lastma minna. Kuid mina arwan teisiti! Mina palun weel teid siinsamas, minu kõige soojemat ja südamlisemat tänu minult wastu wõtta, tänu selle juhtumise eest, midu ma ilmaski oma elu sees mitte äraunustama ei saa!

Nad pigistasiwad kõwaste ja südamliselt üksteise kätt.

Siis käänis neiuke oma imestawate sõbrade poole tagasi.

„Sellel lapsel on süda!“ — mõtles Brei iseeneses. — Kuid ma kardan, et ta sellepärast oma wanematelt kolki saab! Ehk mina oleks koha siit minema pidanud; minema kus tuul ja torm.

VII.

Ta omas „pühas wihas“ mõtles Brei: Kas ei pia õige neile järele minema ja „teda“ nende tallaletikkumiste ja keppidega wehklemist eest kaitsema? Kuid siis arwas aga teisiti: kas nad minuga weel pahemine ümber ei saaks käima?

Ta siin tuli tale ta kahwatus meelde: ta ei olnud weel mitte oma jänunewate seltsimeestele wett wiinud! Ta oli nemad koguni ära

unustunud ja muidu siin oma kallist aega wiitnud. Mis arwawad temast ta sõbrad?

Kui noor hirm hüppas ta mööda mäe rinda alla hallikale,

Kuid siiski ei pääsenud ta koha minema: see paik näis tale kalliks ja pühaks saanud olewat.

Agas kui tühi, kui koletu näis tale nüüd see ümbrus olewat?! Tühi ja kole ilma temata! Ta lastis, kui teda otsides, omad filmad ringi käia; ta lootis mõnda märgikest, paela ehk lindi otsakest wõi juukse nõelakest leida

Kui ta seda agas mitte ei leidnud, siis hakkas ta aeglaselt oma ämbrit külma weega täitma. Ta siin nägi ta iseenele kaju puhtast hallikast omale wastu paistwat. Olgugi, et tema pääwitand palgeid weel millalgi õrn puna ei katnud — agas nüüd nägi ta, et nad hoopis õhetasiwad. Ruttu loopis ta külma karastawat wett omale wastu filmi ja kuiwatas särge käisega jälle ära. Siis tõmbas weega täidetud ämbri ja kandis sellesama käe otsas mööda järsku teerada ülesse, millega ta õrna noort neiu ülesse oli kandnud.

Ta mäletas, kuidas neine oli ütelnud: „Sa sellegi pärast ei ole ta muud midagi, kui paljas wee ämber!..“ Ta andis selle juhtumisele tuhande wärwilisi kujusi. Siiski — ta ei armastanud weel mitte!.. Ei, selles oli ta

wäga waene ja ka liiga tark pois. Kuid ta oli wäga wäsinud, kui ta wiimaks ülesse jõudis, ämbri maha pani ja murule puhkama, pikkali maha heitis.

Päikene oli aga selle aja sees hoopis madalale wajunud. Kuttu pühkis ta higi oma otsa eest, ohkas sügawaste, tõmmas ämbri kae otsa ja sammus kindlaste aga kiirete sammudega oma seltsimeeste poole tagasi.

Ta leidis neid kõiki suures ärewuses olewat, mitte üksi tema kauase ärajäämise, waid selle üle, et üks wäga rikas kapitalist siit läbi oli sõitnud, kes nende päämehe „punase koeraga“ nende kaewanduse ära ostmist olla sobitanud, ja just täna siit läbi sõitnud; kuid temaga on mõni imelik õnnetus juhtunud ja ta ei ole siin suuremat kinnigi saanud pidada, waid kohe Sacramento poole edasi sõitnud.

— Ja jah, see edasi sõitmine on temal aga üks neist alati käepärast olewast luiskamistest; — algas Tserald, üks iga asja pääle wastik küllest waatajatest; — tema on kind aga ninapidi wedanud; ta on mõnest teisest kaewandusest ka kuulda saanud, võib olla ka enam kasutõutawamast ja — ta kääniski aisaotsad sinna poole!.. See on tühi luule!... kes suudaks meest kinni pidada, kui tal mistisugune kindel siht silme ees asi südames ongi, keski!..

Brei aimas asja lähidust ja ta küsis :

— Mis siis nendega on juhtunud? ..

— Ei muud midagi kui tühi wana-naeste lori, nuud ei midagist, algas Pafarst, üks neist kõige hullemast naisterahwaste wihkajatest; — aga siiski on ta meie asja ja nõuu tühjaks puhunud, muud midagist! .. See ju ise-enekesti nii, et kui see kuskiltki midagist haisewat leiab — siis tea, et seda ikka mõni naesterahwas on teinud! .. Ja kes k-t neid ka seie on soatunud? .. Mina oleksin ammugi sääraseid jolutuskäigud kõige waljumalt ära feelanud! ..

— Mis see tähendab? .. Mina ei saa sellest põrmugi aru! .. tungis Brei uueste pääle.

— Seep' see kõige hullem kupatus ongi, et see pagana kapitalist enesega ka oma tüdart, kui oleks sellest weel wähe, ka üht wanamoori, wõi tädikest, kaasa on tassunud; kes weel kiita „nemad joowida ka siitset maatohta ja selle ilu silmitseda, silmitseda, kui mõnda piisoni hädga, ühes oma papakesega.“ Ja kas siis need k-di naesed ka postiwankristi paigal on, ei — tarwis maas jolutada, patseerida, puid ja põõsaid waadata ja senikaua ümber käperdada, kuni üks neist paharettidest alla kuristikusse ei kuku! .. Ja siin oligi asi hulkas! .. Papake jookseb kui pääta kana mööda teed edasi tagasi, kisendab kui jõe-hobu: „Minu tütreke, mu lapsuke!“ Kuna wana-

moorite koguni ilma mõistujeta maha on kukkunud; käte ja jalgega wehelnud, siis aga järsku — kui surunud — vaikseks jäänud!.. Siis toodud kõik kampfiori piirituse, nuusutamise tubaku, odefoloni klaasid lagedale ja hakatud toherdama: — kuid postwanter ei ole seni kannatanud, kuni eideke elusse, ehk tütreke kuristikust ülesse on leitud, — ta sõitnud minema ja jätnud „papakesed ja tädikeseid“ pool surnult tee pääle maha!.. Kust neid pärast keegi hulastaja Samaria mees pääle on võtnud ja edasi wiinud; ka meie oleme selle juures petetud, et see pagana Nejorsis omad naesjed kaasa on toonud — nüüd on ta kus seda ja teist minema pühkinud!

Seda ärewuses räägitud juttu kuuldes, tundis Brei end samasuguses olekus olevat, kui siiski jääl all hallital, kui ilus Nejorsji tütreke tema pääl lasus. Nüüd sai ta kõigist sellest aru. Kõik jüü langeb ainult tema pääle. Ta pani iseeneses omale pahaks, et nii kaua oli selle neiukesega sääl aega wiitnud, siis seda kuulsat rahameest nii weel pahandanud ja seega teda ehk siit minema kihutanud. Ta nii on tema siis oma tangekaelsuse läbi, oma sõbradele juurt kahju sünnitanud! Temal oli häbi oma filmi nende nukra nägude pääle ülesse tõsta. Ta tahtis juba seda juhtumist oma sõbradele üles hakata rääkima, kuid ta kartis nende naeru ja nok-

timist. Ja mis oleks see ka awitanud? Ei min-
git! Ja kes teab, kuidas nemad temakese ilma-
süütaust usuvad?

Brei nägu wõis küll iseäralik olla, sest
Pakarst lausus:

— Küllalt, küllalt mu pojuke! Ara nüüd
iga asja juures kohe jonnima hakka! Warem
ehk hiljem saab igaüks isegi naesterahwaste plet-
tide alla puutama; kuid nüüd oleme meie kõik,
wiis meest, ühel hoobil, ühe ainsa mehe käest
pletti saanud! Aga oota, oota mu pojukene, mis
see sinul jääb kulmu pääl punetab?

Ja nende sõnadega puudutas ta noore mehe
kulmu külge.

— Ma, ma libisesin ja kukkusin jääs hal-
likal käies! — kogeldas Brei — ämber läks
käest ümber, wesi jooksis alla ja ma pidin weel
teist korda alla hallikale minema ja sel põhjusel
jäingi hiljaks! lõpetas tema rõhuga.

— See on õige! hüüdis Pakarst, noore me-
hele kämlega öla pääle lüües, siis pööris end
oma seltsimeeste poolt ja sõnas: waadake mu
härрад, mis tema hallikalt kaasa on toonud?
Ja tema ütleb, see olla tühi asi; waat nii pia-
wadki mehed säärased asju nimetama! Ma ai-
man, et tema küll mööda wälja edasi tagasi ei
jooksnud ja tõnninud: „oh mu ämber, mu kallis
ämbrikene!“ Ja tõmbas aga siis uuesti ämbri

kätte ja tõttas alla hallikale! Sa see weşi, mis ta nüüd üles tõi, on kallim kui kuld, — sest temaga on ka weri ühendatud!

Ei tea, kui kaugele sarnased kõned ja kiidumaldused Pafarsti poolt läinud oleks, kui mitte feltskonna wanem end siia jekka poleks seganud ja hüüdnud:

— Me wennad, aeg on käes jälle töösse hakata, meie piame selle maapinna weel kord läbi sorima, olgugi et meie asi selle weidra Mejorsõiga pooleli on jäänud, wõib aga olla ehk trehwame mõne kullasoone pää, kes teab?

Kõit jäiwad wait ja kogusiwad oma wanema ümber kokku.

— Olgugi et mina ise selle Mejorsõi seie kutsusin, ise temaga kaupa tahtsin teha; olgugi et ma ajuti kasu aimama pidin, et sellest mitte midagit wälja ei tule; ja jah — ma nägin unes, et selle kolliga kaupa ei saa.

Wana kullakaewaja näole ajus kurbtuse kuma, ta oli sugupärast ka ebausklik ja armas nüüdki et unes temale ei tea mis ette kujutati. —

— Sa jah, ehk mina teda küll seie meelitasin, siiski olen ma nüüd üli õnnelik, et ma temast nii kergeste lahti sain. Ma usun, et meie just siit midagist paima leidma ja kui leiame — siis saame seda leidu muidugist isekeskis wiiteksi ära jägama, — nagu see ju ammugi pruugiks

on, — jellepäraft mu wennad — tööle ja meil ei ole kellegi abi ei ka ostjat waja.

VIII.

Teisel hommikul ajas Brei kõige enne asemelt üles; ja ehk küll tema lord wee järele ei olnud minna, siiski tõmmas ta ämbri ja läks teele. Ta ei armastanud weel mitte Ewgeniat, aga ta ei wõinud ka lubada, et üks teine enne teda senna hallikale lähets. Ta oli ka kuulda saanud, et wana Nejorsis Sakramentosse oli sõitnud: kuid noor mees, tädi ja ka Ewgenia — oliwad paariks päewaks siinse kaewanduste päämehe juurde Bershiniisse maha jäänud. Kui wäga wõimalik, et ta teda siin weel näha saab, temakesele weel wiimase õhu musu saadab ja — siis, siis julgesti ja uue rammuga oma igapäewasest tööst kinni haarab! Egas see armastus ole?!.. Wist mitte!., Selles asjas oli ta kindel! Ta ei wõinud teisite.

Nii mõtles Brei.

Kuid kahjuks, mitte miskit jäärast ei tulnud hallikal ette!

Hallikas ifegi oli niisamasugune kui enne, weji jooksis temast samasugusel määrul alla, kui ennegi, ja ta oli mustjat puhast karwa, nagu ennegi! Ka postmaanteel ei näinud ta kedagit

olemat; pääle ühe kahupäaga poisikeje, kes küll väga wara kodust wälja oli tulnud ja oma teisa fooliwendi näis ootawat.

Brei pööris, täiesti terwe, oma seltsimeeste poole tagasi. Ta wöttis töö tahelordse waimustusega käpile. Ka wee toomisest oli ta paariks päewaks waba. Öhtul läks wa naestesugu wihtaja Pafarst ise wett tooma, mille üle Brei kaunis pahane oli, sest et kuuldus laijale oli laotatud, kui tahaksiwad mõlemad naesterahwad ju täna öhtul Sakramento edasi sõita.

Kuid siin juhtus uudist: uus wee tooja ei olnud, pääle tuuni aja, weelgi tagasi tulnud! Tema seltsimehed, kes päewa põletusel, raudkangide ja kirkadega töötama pidiwad, oliwad jänu pärast meele ärahetmisel. Kõige rohkem aga Brei. „Kes teab, ehk on sääl mõni heilne juhtumine jällegi pääwakorral? Ehk on temake sääl ja pärib nüüd Breit taga?.. Aga ei — ta sõitis ju ära!..

Kuid wiimaks ometi näis neile küsimustele lõpp tulewat: eemalt paistis Pafarsti kuju. Ta tuli jookstes ja iima wee ämbrita! Säärane nähtawus pani kõiki imestuse pärast kiskendama. Aga nad kõik jäiwad wait, kui wiimaks Pafarst, komistades ja üle pää kaela kuttudes, nende juurde jõudis, kätt ülewel hoidis ja hüüdis:

— Kuld, kuld!..

Kõik seltsimehed tõstiswad rõõmutija. Siis tõnnasiwad aga Pafarsti oma kessele puude alla ja istusiwad kui lapsukesed tema ümber maha. Kuu, kuu pidi tema kõnelema, et seltsimehed taft aru saiwad. Ta ta jutustas kullast, selle seisukohtadest, et kulda itka ja alati wee lähidalt pidada otsitama; ja nii siingi. — Ta ei olla küll kellegi mineralog — kiwide ja eluta looduse uurija — et neid süsi söögu; kuid siiski teada ta ka midagist sääraft olewast olema!.. Ta jah, nüüd mõida küll kõik, „ja-ja“ üelda; kuid enne ei oleks kessi jeda üelnud! Mõnda need asjad itka on. Kui tema hallikale oli jõudnud, siis oli kohe tähele pannud, et ühest kohast nagu maa alla on langenud; muidugist wist mõne suure kiwi, ehk wee woolul; sest et mitmed wähemad puukesed, pöösad, kui ka kiwikesed, omast paigast ära on nihkunud. . .

Digu küll, et Brei kohe aru sai, kelle töö see oli — siiski püüdis ta end nii hoida, et teised sellest aru ei saaks.

— Kui ma waewalt jeda sündmust hallika lähedal tähele olin pannud, — ja siin läks Pafarsti jutustus sugu filedamaks — arwasin, et sellest lõhestikast küll enne wist hallikas wälja on jooksnud. Ma wõtsin oma tasku nua ja hakkasin sääl lõhestikus edasi nuristama. Ta, mis te arwate? Ma leidsin jäält, nagu karbikese jeeft,

selle puhastamata kulla tüki!.. Ja mis siin siis enam kütitada ja häälitseada — hõiskas raakija püsti karates, kätte-jalgega imelisi wigurisi tehes — meie oleme väga rikka, kui ka kogu tõutawa kulla lademiku ülesse leidnud!..

Kõik kargasiwad püsti.

Minuti aja pärast sammusiwad nad kõik, artelli wanem ees otjas, mööda kitsast jalg-teed, mäeseljandiku päält alla suure-tee pääle wälja. Miks ei pidanud nad ruttama? Kaewandus ei olnud ju mitte nende maa pääl. Kui võimalik, et ka mõned teised sinna sisse hiilawad. Ka ei wõinud Pagarsti nuuga kaewamise pääle suuremat tuetada; asja pidi igast küljest kindla uurimise kui ka läbikatsumise alla wõetama. Ja kui sellega joones, siis ka kohalises seaduslises paigas sellest teadust andma ja kuulutu si wälja panema minna.*)

Tunni aja pärast ronisiwad kõik kulla kaewajad kui mesilased kõige paremal õie ajal mäe rinnakule ja otsisiwad ja urgitsesiwad, et pääd suitsesiwad. Iga kullatükikene, iga leitud tolmu iwakene sai kohe wast katlakestesse pandud ja wee sees esimene pesemise proow läbi tehtud.

Ja selleks ajaks, kui post-wanker oma hari-

*) Sel ajal ei olnud muud waja, kui kuulutus wälja panna, et leidja selle ehk teise toha oma kätte wõtab ja jääb oma tööd hallab.

list käiku edasi tormutas, nägiwad reijjad juba ühe männa puu küljes suurt kuulutuse lehte lipendawat, mille päälkiri weel öieti ära ei olnud kustunud ja mis teada andis, et siin hallika lähedal uus kullakaewandus saab awatud. Mänd ise seisis aga just selles paigas, kust kahe päewa eest Swgenia alla oli tukkunud.

Eduard Brei ei teinud mitte wähem, kui tema seltsilised, tööd, kuid ta mõtted oliwad teisest hoopis eraldi. Tema meelest oli kui oleks neil praegust üks kõige püham toimetus käsil. Mäharduse näokese ja silmad saaks küll tema tene tegema, kui ta näeks, kuidas tema nüüd kangi käes hoides, sellesamas paigas uuristab, kust alles eila kahele korrale temakese mälestuses mõnda lindiotsakest, paelaraasukest jne. otsimas oli käinud ja kust ta teda nii suurel hoolet ja õrnal käel oli ülesse aitanud ronida, ehk õigem üelda — ülesse oli kannud?! . .

Kes teab!

„Saladus“! . . Jah, nii mõtles Brei. Ta ta hing sai selle naesterahwa põlgawa Pakarsti pääle koguni haigeks, kes miski asjas ei mingit asja ei olnud ülesse leidnud, ei wälja uurinud ja nüüd — nüüd oli ta õnne säält ülesse urgitsenud, kust keski seda ei woinud arwatagi! . .

Ra Pakarst ise oli tentsakas mehekene. Ta ei teinud töödki. Ta jooksis ühe seltsimehe juurest

teise juurde, andis käskusi, õpetusi ja näitas wälja, kui oleks tema siin peremees. Olgu pääle, et see temal loomuses ju nii oli, siiski paistis täna see hoopis selgesti silma. Ta wahtis igat möödaminejat kurjalt taga; tuli wahest ühe, wahest teise kaewaja juurde, tahtis nagu midagist sellele ehk teisele salaja üelda, jäi aga wait ja läks eemale ära. . .

XI.

Wiimajeks ööks kogusiwad nad endid weel wanasse kohta kokku. Tuli tehti ülesse ja jääl proowiti siis weel õieti saadust.

Korraga lähenes Patarst Brei poole ja lausus poole häälega:

— Weereta minu ligemale, ma tahan sulle midagist rääkida! . .

Brei laskis end paarile korrale üle selja ja nii oligi ta Patarsti juures. Neid ei pandud tähelegi; kõik oliwad oma leiduse üle waimustatud ja kõnelesiwad, mis suud wahutasiwad, tule ääres pikutades omast õnnest.

— Asi ise puutub minu leidusesse — algas Patarst tasase, salalise häälega; — kuid meie igauhe õigustesse ta sugugi ei puutu. Ka mina — fofistas ta isalisel pehmel toonil — kui mina

just oma felttimeestega seda Jumala annet ühetaja ära jagama ei piaks, siis arwan ma, ei wõi meie selle üle mitte riidu minna. Kuid minuga juhtus üks ütlemata imelik juhtumine, asi — mis ainult wahest raamatutes kirjutatakse ja romanideks kutsutakse; et mis ja lued, küll ei usu — aga mina! Olgu — kuld on leitud! Ja meie oleme omi omandamise õigusi seaduslifel teel wälja kuulutanud, olgugi, et seda kõiki mitte inimeste käed ei ole kokku pannud.

Ta hääl jäi tajasemaks, sosia sai saladuslikeks hirmuks muudetud, olgu küll, et Brei ju teadis, et Patarst ikka iga asja suurendatud olekul ette kandis. Siin pühtis aga Patarst oma higist nõretawat otsaesist, tõmmas taskust kokku murtud paberilehe wälja, mille keskele üks imemagusalt lõhnaw öiekene oli pandud ja — ohkas.

— Täna hommiku, kui ma hallikale läksin — sosistas ta edasi; — nägin ma jäl seda paberit; tema oli nõndajama kokku pandud, hallika kõrwal maas. Ja temast läis see imelik lõhnaw roos üle. Mina ei ole mitte sähardune inimene, kes oma nina teise asja sekka segab, ehk wõõraid kirju lued, — sest seisib ju teine pool paberilehte sõna: „Etshekile!“ Olgu et see minu üks neist pruugitawatest nimedest on ja et mind kogu ümbruse sees samase nimega kutsutakse — siis tegin ma kirja lahti ja lugemin ära.

Ta käänis paberilehe vastu walget ja luges arwa aga arusaadama häälega selle ära ja see oli järgmine:

„Ja olgu teile teada, et mina teie mehst meelt, kui ka tõekindlust auustan ja kui teie millalgi piaksite õigete kullasoonte jälgile juhtuma, mis tõesti sündima saab, siis — loodan ma — saate ehk ka mõni kord meelde tuletama oma Tshillit!“

Rõõm ja lootus täitsiwad waese Brei rinda.

Sga sõna, iga liigutust Pakarsti poolt, oleks ta häämeelega alla neelanud! Kui õnneline ta end ei tundnud olewat, et ometi „temake“ jääb „õnne hallikal“ oli läinud ja kui sugune mure koorem ei langenud ta rinna päält maha, kui ta otjusele oli saanud, et Pakarst neist nimedest midagist ei teadnud!

— Aga keda siis Tshilliks kutsutakse? küsis ta hinge kinni pidades.

— See ei olegi nimi, see on paljas asi, ehk roos; seletas Pakarst kurwal toonil.

— Asi ehk roos?! imestas Brei.

— Ja muidugi! Kas ja ei ole näinud siis üht niisugust väikest mõõtu, mis jedasama tähendab, mis klaas wiinagi.

— Do — ja ma olen näinud! Tshill; tean küll, see tähendab, väikene naps.

— Millest mina siis räägin, ja wa rumal pää?!

Brei hoidis pääle tikkumat naeru wägise tagasi.

— Kuid ma ei ja siiski aru, mis sellel napsi mõõdul siis sinu leidusega asja on? küsis ta natuke aja pärast.

— Sellest see juttki on! Ka mina ei saa temast jägu. See näib mõne kunstlike ülesande wäljaarwamise, wõi sellesarnaise wigurduse laadi olewat. Ka mina olen kogu tänase päewa oma pääd selle asja üle murdnud, kuid selgusele ma siiski pole weel mitte saanud! Ühe korra nagu oleks ju asja lähedale saanud — aga ei tea siiski weel o. l. Kuid üttele, mis mõõt tuleb pääle „tsarkat“?!

— Küll wist „pinta“! wastas Brei.

— Ja siis?

— „Kwarta“!

— Nii siis — kwarta. Ja see piab küll „kwarts'fi“ tähendama! (Maa kus rauaollusi, harukordadel ka kulla ollusid warjul on. Ümp.) Seep' see nüüd ongi. Ja kui ma sellele selgusele olin jõudnud, siis hakkasin ma ka kohe otsima, kas siin kusilgi „kwartsfi“ ei ole — otsisin otsisin ja leidsingi!

Brei waatis tõsisel pilgul rääkija otsa; see oli aga täiesti tõsine ja oma asja üle kindel.

— Kas sa pääle minu ju kellegile muule ka sellest oled kõnelenud? küsis Brei,

— Ei kellegile!

— Nii piabki olema. Sa ära sellest kellegile sõnagi lausu, kui sa seda teed, siis ajad asja luhta. Nii on ennegi olnud. Sa kes teab, kas seegi hää oli, et sa mulle sellest kõnelesid? sõstistas kawal Brei, oma ilusa näkineiu pääle mõeldes.

— Mine itka, mu kallis? algas Pafarst kahlaselt; — ja ise olid ju ka säääl ja ma arwan...

— Siin ei ole mitte midagist arwata, ega aimata, — tungis Brei pääle. — Pääasi on see; ära sellest nüüd mitte kellegile sõna lausu, mina tahan tulewa nädala sees San-Franziskosse sõita; usu seniks see paberileheke kui ka roos minu kätte? Mina saan selle asja hoopis isemoel walgele tooma!

Brei teadis, et Pafarst tema wastu ei suuda panna; ta tundis teda ju mõni hää aeg; aga kui seda kirjakest mitte temal käes ei ole, kes usuks teda?

Pafarst ei mõelnud kaua asja üle järele. Ta ulatas kirjakese Brei kätte ja nad mõlemad pöörsiwad tule poole tagasi. —

X.

Sell ööl magas Brei halwaste.

Armastajad on niisama ehaufliktud kui kaartimängijad. Digu küll et Brei oma sõbra rumaluse üle nii väga südamest naeris, siiski ei trööstinud, teda see naer sugugi, sest ka tema asi oli nüüd hoopis kirju! Neiu oli hallikal käinud, see oli kindel, oli teda otfinud ja — mitte säält leidnud, see oli halb. Ja Ewgenia oli nende õnnealus. Temata ei oleks mitte see pagana Pagarst sääl nuuskima hakkanud! Aga kuidas teda, Ewgeniat, nüüd ülesse leida? Ja kui leidub — mis tale üelda, mida kõnelda?! Ehk oli aga see paberikene tale koguni kutsuks jenna seatud? Ja kas ei võinud võimalik olla, et neiu, enne ärasõitu — weel tema poolt wastust ootis? Ka pani see küsimus tema pää ringi käima: Mill kombel oli neiu selle kirja jenna hallikale tõukanud? Egas ta ise ometi jenna ei läinud?! Ja kõige nende küsimuste pääle pidi ta ise temaksse huultelt õiget wastust saama. Ja et tema tulewal nädalal oma feltskonna käsutusel sinna piab minema, et uue kullamaa uurimiseks kohaseid masinaid osta — siis lootis ta kindlaste, ka Ewgeniaga kokku saada. —

Kuid kerge oli seda omale, enne unetulekut, ette kujutada, kerge kõik kui peo päält kinni

püüda — aga siis, kui meil armastuses unistaja Naad Brei juures kihawas San-Franziskos, ühest uulitsast ja kauplusest teise jooksis, kui ta omad asjad joonde seadis ja siis Eugeniast üles hakkas otsima ja kui tal juba kõige peenemad ja moekamad riided seljas, prillid ninal, kepp käes, suits ehk sigar suus — Kinnon-Hille linna jaos, püüratute juurte mister Neijorssi majade ees seisis, kus küll waewalt ehk teda, kui teele ette tulewat juhtumist wõidi mälestada, siis langes meie julge ja wahwa poisi süda, nagu see ikka wiisiks säärastel juhtumistel on, saapa sääرده ja ta jäi järsku suu ammuli ülesse kõrgete majade pääle wahtima.

Ei tea kui kaua ta niiviisi sääl seisis ja neid külmi määratumaid suuri majasid filmitses kui korraga eemalt kiire neljahobuse tõld trepi ette wurises. Tõllas istus noor, ime tore naesterahwas.

See oli Eugenia. Brei tundis teda kohe ära. Nuttu ja iseennast unustades tormas ta edasi.

Neiu tõhtus teda nähes jugu ära. Kerge puna latis ta põski. Brei aimas, et ta teda ära tunneb. Kuid neiu ajas end sirgu, puna kadus ta palgelt, ime ilusad hallid filmad jooksiwad üle nooremehe näo, riiete ja prillide; te-

make löi kergesti, kuid kalgilt pääga ja jooksis trepist ülesse.

Sambana jäi Brei seisma. Siiski ei arwanud ta end weel „läbi kuttunud“ olevat. Võib olla, et ka temagi rinnas uhkuse idu elule ärkas. Kuttu tõttas ta oma kirja kontorisse tagasi, käskis kirjakondjat kutsuda, pani Tshilli kirja kuwäri sisse ja lühas omalt poolt järgmised riad juurde:

„Kallis mijs Nejors!
—

Dunni aja eest tõttasin ma teid tänama (kui väga kahju, et ma seda ennemine ei ole suutnud teha) selle teise minu nime pääle maha jäetud armsa kirja eest — mida ma nüüd ka siin ära saadan — sest et teie ise seda natuke aja eest mulle nagu seda märgata lastsite. Mul ei ole õigust seda mitte enam omas käes hoida! Teie soojast südamest tulew soow on kui prohwetline ettekuulutus — täide minemas! Tään teie truu ja tänulik

Eduard Brei.

Dunni aja pärast tuli kirjakondja palju lühema wastusega tagasi. Ta see oli järgmine:

„Kallis Cedi!

Miis Nejors teadis väga hästi, et mister Brei nüüd kõige ihu ja hingega rikkaks

saamise püüde külles kinni rippub; ja sellepärast saab ta aru, et temal mitte võimalik ei ole olnud, oma Tshillit vaatamata, olgu pääle, et ta tema kirja räbalase kätte oli saanud.

Rejorjs."

Olgugi, et kirja toon kaunis jaheda poolne oli, siiski lõi Brei süda kopsu sees. Siis oli ilka tõsi, et temale just Breiga kokku saamise pärast kaks päewa Bershinie ootanud oli! Ta ootis ju temalt: wastust! Wälgu kiirusel haaras ta oma kübara, tormas trepist alla uulitsale, hüppas wõõrastemaja ees seiswa woorimehe pääle ja sõitis uuesti temase poole. Ainus soow täitis ta rinda, ainus iha ta hinge: teda näha saada! —

XI.

Ta jättis hobuse uulitsa nukul piatama, tuli sõiduriista päält maha, maksis tema kinni ja läks ise seda suurt ja uhket maja, kui kuulust kindlust igast kandist vaatama.

Suure maja taga oliwad weel mitu wähetu, kuna kõige wiimaks suur laialdane puestik ja üli kirju ning kena rohuaed, end tema filme

ette seadsiwad. Ululitsa äärest suurest majast wiis suur ja lahe weranda — trepipäälne — alla aeda. Kõik majad, kui ka aid oliwad aga kõrge kivi müüri ümber, kui kindluse walliga, ümberpiiratud. Kui aga siit kuidagi moodi sinna kiviaia pääle ronida? mõtles Brei iseeneses. Siis oleks wäga tubli kogu aeda ja maja trepipäälift üle silmata. Hommik on imeilus ja San-Franziska neiud armastawad wäga karastawat hommiku õhku sisse hingata.

Mitte wäga kangel tema seisukohast kaswas ki kaunis tüsajas ta:nm, palju pikem ja tueskam, kui teised puud. Päälegi kaswis puu üsna müüri ääres. Breil, kes mägedes üles oli kaswanud, oli tühi asi puu otsa ronida ja säält müüri pääle karata.

Kuidas mõeldud, nii ka tehtud. Brei oli warsti puu otsas, Säält hüppas ta niisuguse suure hooga müüri pääle, et ta waewalt sinna pääle piatama jäi, siis aga alla aeda langes. Hoog oli nii wali ja äge, et tal mehikesel mõneks minutiks kuulmine ja nägemine koguni ära kadus. Siiski — kuulmine tuli enne kui nägemine tale appi. Sest waewalt oli tema, ei tea misuguse kohaga, wõstu maad prantsatanud, kui tagasi hoiataw hele kiljatus kuuldawaks sai. Ja kui Brei nüüd omad nägemise organid ametisse wõis panna, siis — siis, mu lugeja, ütle mis siis?! Siis

siplefiwad nad mõlemad ilusate roosi peenarte wahel pikali maas ja wee kann eht prits oli Brei kukkumisel koguni ümber läinud ja lommi muljutud saanud!

Wõib arvata, sama ruttu kui nad oma jala päält pikali olid kukkunud, et nad niisama kiiresti ka oma jalge pääle ülesse rabelesiwad!

Ja nii seisiwad nad nüüd mõlemad, imes- tusest kui ka wäikesest hirmust wärisedes paigal ja wahtisiwad teineteise näkku. Neil mõlemil mõltus aga ühesugune mõte läbi pää.

— Meie ei ole ju mitte mägestikus, mister Brei — algas Ewgenia, oma naerust wabisewa, pehme häälelasega.

— Worst worsti wastu! wastas Brei. — Kuid fiiski, nüüd teate teie, kuidas minu nimigi on. Mina tulin ainult teile selle üle seletust tooma, mispärast ma mitte tähendatud päewal hallikale ei saanud tulla ja teile teie kirja pääle waatuse wõlgu jätsin. Ma ise ei saanud seda kättegi. — Ah ei — mina sain ta küll pärast poole jällegi kätte, kuid algul oli üks teine seda õnne hallikalt üles leidnud.

Neiuke tõstis oma kenat pääd, tergitas kor- raks oma ime ilusaid kulme, kahwatas sugu -- fiis aga lausus, pool waljul, pool pehmel häälel:

— Üks teine sai minu kirja kätte? Ja teie lubasite seda?

— Si, ei — keelis ta teda palamal pilgul,
— teie ei jaanud minust aru. Sel hommikul
käis üks minu seltsimees hallikalt wett toomas,
kui see kirj: sinna oli wiidud ja tema leidiski
seda. Aga see mees on jääranne isik, kes kirja-
dest ega naesterahwastest kui ka sellest logu ku-
patusest undki ei oska näha. Ta ei teadnud, kes
tema kirjutanud, ehk kellele ta ka adresseeritud
oli.

Ta siin jutustas Brei kirja leidmise luo-
otsast otsani ja tähest täheni ära. Ka ei jätnud
ta tähendamast, kui suure umbusulise loomuga see
wa Pafarst ise olla ja siiski olla nad just tema
lollitese läbi jäält kullaolluste saadusi leidma pi-
danud. Oma jutustuse juures uuris ta aga ühte
lugu neiukese nägu, — nagu oleks see mõni kõige
unem Hiina sõja kaart, — mis wahete wahel oma
karwa muutis. Siis pani ta aga tähele, kuidas
neiu nii pehmelt, meelitawalt ja sulawalt naera-
tas, kuidas ta silmakesed särasiwad ja põsed pu-
netasiwad, kui ta järgmiste sõnadega lõpetas: „Pääle
selle, kui ma teid säääl hallikal nägin, käisin ma
täks korda üksijärgi, omal nimel „õnne-hallikal“
aga kui üksik, tühi ja paljas oli ta nüüd mulle?!

Kuid selle wiimase lausekese juures oleks
jällegi nagu neiu nägu tõsiselt weninud. Siis
küsib aga ka tema järsku ja mehifelt:

— Aga jeketage siis ka mulle, kuidas teie

jelle kirja sinna wiifite? Ja kuidas teadsite et see just tähendatud hommikul ülesse sai leitud?!

Nüüd oli neiu kord jällegi ära punastada. Kartlifel pilgul tõstis ta omad imeilusad filmad noore mehe pääle. Siis lastis ta neid nagu kartlifelst, kui abi otsides ümber lennata ja algas:

— Sää! Bershinis olles palkasin ma omale ühe wäikese foolipoisi, kes minu kirjakese alla hallikale pidi wiima. See poisikene oli ju enne mitmed kümned korrad sinna hallikale käinud ja tal oli tee wäga tuttam. Aga ehk tema küll hallikat tundis ja teadis, ei tunnud ja teadnud ta jälle teid sugugi. Ma käskisin, et tema pidi ootama, — mis minust küll suur rumalus oli — kuni teie wee järele lähete, et just teada saada, et teie selle kirjakese kätte saaksite ja pääle selle, weel jeni oodata, kuna teie täie ämbriga pidite hallikalt tagasi tulema, et ehk teie siis selle poisikesele kohe mõne kirjakese ja kuigi mitte seda, siis mõne suupäralise teaduse ära oleksite üelnud. — Seda rääkides muutis Ewgeria näotene hoopis roosaks. — Aga — algas tema ime ilusaste ülesse puhutud huulekestega — tema ootas sää! terwelt kaks tundi ja rääkis mulle, et teie teda tähelegi ei ole pannud, teda — ei ka minu kirjakest sää! hallika jermal. Teie olete aga kui kuutõbine mööda kalju praagusid ja lõhestikkusi roninud ja ei tea mis otsinud.

Minu kästjalg pani seda pahaks ja pistis punuma. Ja nüüd aiman ma, et see mitte teie, vaid teie seltsimees olla võis. Aga siiski... No noh, mister Brei — ma palun, jätke see temp!

Neiuksene oli alles nüüd märganud, et tubli Brei ju mõnda aega tema wäikest käelest omas tugewas, päewatanud, krobelijes, kalgis käes hoidis ja kõigest ihust hingest tema pääle mõne tulle musukese ära oleks torganud. —

XII.

— Mis? Mis te mõtlete?! Ja mis te üldse nüüd tahate pääle hakata?! Küsis neiuksene natuke aegse mõtlemise järele. — Kas ei pia mina senikaua siin weel roosijä korraldama, kuna teie jälle uulitsale tagasi lähete ja otsekõhe juurest trepist, kuidas kord ja kumme nõuab, minu juurde siise tuleksite?

— Aga teie isa?!

— Minu isa? Kas teie weel kuulnud ei ole, et tema ikka walmis on, alati oma kapitali teiste hääks tarwitama? Ja kahetses nii wäga, et minewakord teiega selle kullakaewanduse üle pikemalt rääkida ei saanud. Teie artelli wakenemale on ju teada, et minu isa ju ammugi teie seltsi käest „Ewrika“ kaewandust osta tahab. Ma usun kindlaste, et tema nii wäga rõõmus

saab olema, teiega selle asja üle pakkemalt juttu puhuda.

Ta juhatas Brei ühe wälja minema wõikese wärawa juurde ja tegi selle lahti.

— No Tshilli jäta nüüd Tshetiga jumalaga, et jääb mister Breid vastu wõtta! naeratas neiu Breile tätt pakkudes.

Paari minuti järele tõmmas Brei tuulja miljonäri mister Nejsorssi parade ukse tella. Teda wõeti auupakkitult vastu ja mindi kohe peremehele teatama.

Teisel päewal oli mister Brei jällegi jääb.

Ta nüüd näis ta seda wahet sõitma hakkamagi. Sest ei läinud naljalt päewa mööda, kui mister Brei tubli woorimehe hobuse pääl miljonäri maja ette ei oleks sõitnud ja kuidas kurjad keeled rääki teadwad, olla ta ühel imeilusjal ilmal weel korra senna sõitnud ja siis — siis koguni senna jäenudki.

Ta oli uue ühenduse sellega maha teinud, sellega ta kõige enne esimest korda, jääb tuttawal „õnne-hallikal“ koku oli juhtunud; teisel sõnal: endine waene tulla- ja õnneotsija, oli rikka, miljonide omaniku wäimehetsk saanud! —

Haruldane õnn — eks ole? —

==== Uuesti awatud ====

L. M. Franzdorfi

raamatukauplusest

— on alati suuremal hulgal saada: —

Kus on õnn? Odaw rahwa raamatul. I. anne	5. 10 k.
Siin on õnn! Odaw rahwa raamatul. II	" 10 "
Õnne hallikal. Amerika kirjaniku Bret Harte jutustus	" 20 "

Varsti ilmuvad:

Kallima kaluul. Kena armastuse lugu Gesti peiu ja Poola neiu üle	" 10 "
Sala võimud. Inglise kirjaniku R. Haggerti jutustus	" 20 "
Wäga hilja. Wene kirjaniku S. I. Seme- nowi jutustus	" 20 "

==== Enamkauplejatele kõrged proffendid. ====

☞ Ka on minu raamatukauplusest alati kõige puhtama sisuga juturaamatuid saadaval, niisama kirjutuse kraami ja kooli tarwitu fi. !! Enam ostiatele proffendid. !!

Narwas, jaanuaril 1902.

Auupakkikult

L. M. Franzdorf.

Tellimise adreso Wene keeles: Нарва, Ново-Петр. д. № 70,
ефт — Нарва, Т. М. Францдорфъ.

Печ. разр. 24, мая 1902 г. И. д. Фелл. Уъзди. Нач. Робушъ.

30.-

2409

61
Hind 15 top.